

HOMMAGE

Kajsa Källérus

210410 - 210505
Konsthantverkarna i Örebro

HOMMAGE

Beskrivningen

Hommage | (franska) hyllning, speciellt från en konstnär till en annan | -n

Det hade kunnat vara en hommage till alla som har möjliggjort denna utställning. Inspirerande lärare, generösa keramiker och stöttande familj. För det har de förtjänat. Men det här är framför allt en hommage till Arts and Crafts-rörelsen som genererade en statushöjning för konsthantverket och gav många kvinnor en möjlighet att försörja sig, frigöra sig och bli mer självständiga.

Jag tänker inte dra hela historien (men googla gärna Arts and Crafts för det är synnerligen spännande!) men det startade i England runt 1850 när författaren och konstkritikern John Ruskin skrev *The Stones of Venice*.

Den brittiska marknaden började fyllas av usla, billiga varor som översållades med dekorationer för att dölja brister i utförandet. John Ruskin agiterade för ett antiindustriellt återtåg till hantverket och de estetiska värden som han såg i detta.

Rörelsen förordade hantverksföremål i stället för maskintillverkade produkter och ett personligt uttryck istället för de historiska stilarna. Den tog avstånd från den torftiga industriella produktionen av konst och konsthantverk och ville se en återgång till genuint hantverk som samtidigt upphöjde hantverkare till status av konstnärer.

Arts and Crafts förespråkade äkta material, traditionellt hantverk och enkla former. Det var också en av de första konstnärliga rörelserna som hade målet att sudda ut gränsen mellan konst och konsthantverk. Tack vare denna förändring i den konstnärliga hierarkin kunde allt fler kvinnor ta plats som yrkesutövande konsthantverkare.

Förutom att börja ta betalt för ett arbete som de egentligen alltid hade utfört så bidrog det till att kvinnornas cirklar växte och de började verka alltmer utanför hemmet. Frigörelseprocessen var ett faktum.

Rörelsen peakade runt 1900 och det var också då den nådde Sverige. Den mest namnkunnige företrädaren för Arts & Crafts i Sverige var konstnären Carl Larsson. Han skapade en svensk Arts and Crafts-stil när han tillsammans med sin fru Karin utformade konstnärshemmet Lilla Hyttnäs i Sundborn.

1920 når rörelsen Japan och där får den namnet The Mingei Movement. Mingei betyder helt enkelt folkkonst. Vid den här tiden genomgick Japan en västifiering, industrialisering och modernisering. Keramikern Shoji Hamada ingick i en grupp hantverkare som reagerade på detta och insåg att landets kulturella och historiska värden måste bevaras. Dessutom menade man att samhällets snäva uppfattning om konst behöver vidgas och utmanas.

The Mingei Movement vill framhäva skönheten i det vardagliga och funktionella konsthantverket vilket blir som vackrast när det används. Sammanhanget genererar dessutom ytterligare värden; de kulturella och regionala.

Skönhetsvärdet ökar ännu mer när materialet är naturligt, objektet är gjort för hand med traditionella metoder, formen är enkel och funktionell och priset inte är för högt. Konsthantverkarens namn var inte viktigt, berömmelse och status var ointressant.

Frågan är vad John Ruskin hade tänkt om han hade levt idag? Vad hade han tyckt om rådande konsumtionsvanor? Vad skulle han tänka om vår syn på genuint hantverk och dess inneboende värden? Hade han introducerat Arts and Crafts 2.0?

Arts and Crafts och Mingei har mycket gemensamt men en av olikheterna är rörelsernas betydelse för kvinnorna. Medan många kvinnor i västvärlden fick ett större inflytande och kunde öka sin självständighet så saknas bevis för att de japanska kvinnorna upplevde samma sak.

Det är exakt 100 år sedan som kvinnor i Sverige fick allmän rösträtt. Arts and Crafts-rörelsen hade betydelse för att kvinnorna äntligen fick gå till valurnorna 1921. Japanska kvinnor fick allmän rösträtt 1945.

En hommage till alla konsthantverkande kvinnor och till de som håller liv i rörelsen.

HOMMAGE

Objekten

Alla objekt i den här utställningen har japanska teskålar som inspirationskälla. Dels för att jag tycker att de är otroligt vackra med sina proportioner och detaljer, dels för att de har en direkt koppling till The Mingei Movement, användbarheten, vardagligheten och metoden.

Förenklat kan man säga att en lägre och vidare teskål kallas chawan och är avsedd för matchate i den japanska teceremonin. En högre och smalare teskål, yunomi, är menad att dricka senchate ur i vardagliga sammanhang. Senchate är den vanligaste tesorten i Japan. I modern tid har dessa normer luckrats upp och skålarna används även till kaffe och ris.

Cha betyder te och en chawan har den breda och vida formen för att tillredningen av matcha kräver det. Teet vispas med en bambuvisp, chasen, och skålen måste ha låg tyngdpunkt för att inte välta. Det är också därför det bara brukar vara tre munnar te i en chawan.

Traditionen säger att insidan bör vara slät för att vispen inte ska ta skada. Eventuella ojämnheter bör gå utåt/neråt istället för inåt. Kanten måste vara len för att skålen ska bli skön att dricka ur men också för att temästaren ska kunna torka av den med sin linneduk, chasin. Kanten bör dock inte vara helt jämn, bambuskeden som man tar matchate med, chashaku, ska kunna ligga stadigt på skålens kant.

Fotringen, koudai, måste ha en specifik utformning för att temästarens handhavande av skålen ska bli säkert under ceremonin. Ibland ser man en försänkning i skålens botten, chadamari, där resterna av matchateet ska samlas. Tillverkarens signatur placeras inte slumpmässigt, den sitter på en specifik sida i relation till teskålens framsida. Under teceremonin placeras skålen med hänsyn till detta.

I mina objekt ser man framför allt spår av mig men det finns även detaljer hämtade ur traditionen.

Nämnas bör att inget av detta är japanskt från början. Både te och skålar har sitt ursprung i Kina men när japanska buddistmunkar besökte kinesiska kloster för över 1000 år sedan tog de med sig kunskaperna hem.

Alla mina objekt kostar 700 kronor.

HOMMAGE

Tekniken

Objekten i den här utställningen är tillverkade av porslinslera och olika stengodsleror. Porslinsleran utmärker sig genom att vara kritvit. Stengodslerorna har lite olika kulörer beroende på innehåll.

Allt är bränt i en reducerande atmosfär. Antingen i en gasugn där man stryker syretillförseln för att få fina effekter och kulörer i glasyrerna eller också genom rakubräkning där man plockar ut de 900 grader heta objekten ur ugnen och placerar dem i en syrefattig behållare med brännbart material.

Objekten är tillverkade med olika metoder, ofta har flera tekniker använts på samma objekt. Drejning, urholkning (kurinuki), svarvning och efterbearbetning genom tillägg eller avlägsnande av lera. Det enda som har styrt mig är att slutresultatet ska ha harmoniska proportioner och skapa någon slags spänning tillsammans med glasyren.

I gasugnen bränner jag till 1290 grader. De flesta glasyrerna är klassiska och orientaliska; chün, temmoku, celadon och askglasyr. Min askglasyr är väldigt lik den klassiska nukaglasyn. Istället för aska från risskal har jag använt aska från min egen kamin där jag eldar med blandved från min egen bergslagsskog. Likheten är förvånansvärt stor och resultatet är otroligt tillfredsställande. Det är endast tre ingredienser i en nuka och samtliga kan produceras på ett hållbart sätt.

Temmokun har mycket järn i sig och blir nästan svart. Bruna toner uppstår på kanter och där den ligger tunt. Celadon är en transparent fältspatsglasyr som blir beige, brun eller grön beroende på vilken lera som ligger under. Jade var det högst värderade materialet i Kina och celadonglasyns likhet med jade bidrog till dess popularitet. Chün är nära släkt med celadon och blir ofta blå trots att den inte innehåller någon kobolt. Det är en optisk effekt med mikroskopiska bubblor och en kemisk reaktion mellan järn och fosfor.

I rakuugnen har jag valt att laborera med tennoxid (som ger vitt), kopparoxid (som ger grönt) och järnoxid (som ger gulbruna toner). De metalliska effekterna uppstår på grund av den syrefattiga miljön i behållaren. Rakubränningen innebär att oglaserade lerytor blir sotsvarta.

Curriculum Vitae

Kajsa Källérus
Getingedalen 205, 705 92 Örebro
070-639 20 05
kajsa@getingedalen.se
www.getingedalen.se

UTBILDNINGAR I URVAL

1996: Sommarkurs keramik, 75 lektionstimmar. Kävesta Folkhögskola. Lärare: Agneta Taube
2000-2001: Keramisk utbildning, Kuben Konst & Form College, Örebro. Huvudlärare: Sune Högberg. Övriga lärare: Gösta Grähs, Kerstin Hörnlund, Bissa Segerson, Ryozi Miki mfl
2001-2002: 3D Design: Ceramics Bath Spa University College, England. Lärare: Felicity Aylieff, Philip Wood, Nicholas Lees, Ian Byers, Marion Brandis, Simon Hulbert mfl.
2006 (examensår): Lärarutbildning, grundskolans yngre åldrar och fritidshem Linköpings och Örebro Universitet
2007: Avancerad dekor och screentryck, Cebex Stockholm. Lärare: Elisabeth Ottebring
2012, 2013, 2015: "Avancerad drejning" och "Dreja stort". Lärare: Steven Jones, Karlstad
2018: Chawan (keramiska teskålar) och teceremonin. Leksands Folkhögskola. Lärare: Hans Pillen

UTSTÄLLNINGAR I URVAL

2001 Elevutställning, Kuben Konst & Form College
2001 Examensutställning, Kuben Konst & Form College, Örebro Läns Museum
2012 Samlingsutställning, Liljevalchs Konsthall *Ser du löven för alla träd?*
2013 Separatutställning, Galleri Svanen, Rånneå
2014 Samlingsutställning, Hallsbergs Konsthall, Bergööska Huset *Svart & Vitt*
2017 Samlingsutställning, Bryggeriet i Nora *Älskade Lera*
2017 Samlingsutställning, Karlskoga Konsthall *Breaking Boundaries*
2021 Separatutställning, Konsthantverkarna i Örebro *Hommage*

STIPENDIER

2000 Adolf Lindgrens Stiftelse
2002 August Ringnérs Fond
2002 Anna Whitlocks minnesfond
2020 Konstnärsnämnden, Krisstipendium 2
2020 Region Örebro Län, Arbetsstipendium

MEDLEMSKAP

Konsthantverkarna i Örebro
Konsthantverkscentrum
Svensk Form
The Art of Sweden